

Uitnodiging

Op zaterdag 3 juni a.s. houdt Sander Wassing, historicus en conservator van het Historisch Museum Hazerswoude, voor onze kring een lezing over de Beeldenstorm in de H. Johannes de Doperkerk aan de Straatweg 148 te Breukelen. De bijeenkomst is van 14.30 tot 16.30 uur en u bent van harte welkom.

Breukelen, de Beeldenstorm en Alva's Raad van Beroerten (1566-1569)

Een strek in het oog van de (Beelden)storm?

Tekening: Frans Hogenberg

In 2016 was het 450 jaar geleden dat de Beeldenstorm begon en in 2017 wordt overal stilgestaan bij het 500ste geboortjaar van de Reformatie. Dit momentum in de geschiedenis vormt een mooie gelegenheid om de verschillende uitingsvormen van de Beeldenstorm te laten zien. Ook in plaatsen waar men misschien niet meteen een verband ziet met het onderwerp: bijvoorbeeld waar het Breukelen en omgeving betreft!

In de zomer van het jaar 1566 stegen lang opgelopen spanningen in de Nederlanden naar een kookpunt. Een explosieve mix van religieuze, sociale en economische onrust begon te gisten. Daartoe aangevuurd door hagenpredikers ging men uiteindelijk tot actie over. De Beeldenstorm greep razendsnel om zich heen en het Spaans-Habsburgse bewind in Brussel wankelde. In de kleinere plaatsen rondom Utrecht bleef het doorgaans rustig. Toch waren deze roerige tijden ook voor de inwoners van het zestiende-eeuwse Breukelen nooit ver weg. Zo werd er bijvoorbeeld half augustus 1566 ten noorden van de stad Utrecht een hagenpreek gehouden door Jan Arentsz Mandemaker. De Utrechtse autoriteiten waren niet van zins of bij machte hier iets tegen te ondernemen. Van een schout (de kasteelheer van Kasteel de Haar) die een bezoek aan zijn moeder belangrijker

achtte dan het verstoren van de hagenpreek hoefde men geen doortastend optreden te verwachten.

Een reactie van landsheer Filips II bleef natuurlijk niet uit: hij stuurde de hertog van Alva met een troepenmacht om orde op zaken te stellen. Eenmaal aangekomen in Brussel stelde Alva een speciale rechtbank samen om de beeldenstormers op te sporen en te bestraffen: de Raad van Beroerten. Duizenden personen werden voor eeuwig verbannen uit het land, hun goederen werden inbeslaggenomen. Wie de pech had in de kerken terecht te komen wachtte vaak de doodstraf. Inbeslagname van bezittingen volgde na een vonnis en daarvan moesten inventarissen worden opgemaakt. Voor de lokale geschiedenis levert dit soms mooie documenten op. Veroordeelden uit Utrecht hadden bijvoorbeeld stukken land in bezit rondom de stad.

Werd Alva's harde hand ook in Breukelen gevoeld? Waren inwoners betrokken bij de onrust rondom de Beeldenstorm of was men hier juist trouw gebleven aan de Rooms-Katholieke kerk? Hoe gingen commissarissen van de Raad van Beroerten te werk en welke interessante bronnen heeft dit opgeleverd voor de lokale geschiedenis? Tijdens de lezing wordt bij deze en andere vragen uitgebreid stilgestaan. ■